

Despre carte

Lucrarea de față cuprinde atât noțiunile de fonetică și de vocabular, cât și pe cele de gramatică (morfologie și sintaxă) și se adresează elevilor de gimnaziu, celor din cursul liceal, precum și viitorilor candidați la examenele de evaluare, de bacalaureat și de admitere în învățământul postliceal și universitar. Volumul a fost conceput pe baza programelor școlare și a manualelor alternative, având, totodată, în vedere și programele examenelor menționate anterior. Caracterul practic al lucrării constă în faptul că *după abordarea unor noțiuni teoretice sistematizate în fișe recapitulative, au fost incluse exerciții de tipuri diferite, urmate de soluțiile lor*. Datorită modului de prezentare a noțiunilor teoretice și diversității exercițiilor, credem că *lucrarea poate fi folosită eficient și de cadrele didactice în lecțiile de dobândire a cunoștințelor și în cele de recapitulare, sistematizare și consolidare*.

Despre autori

Ion Popa (n. 1945) este profesor de limba și literatura română. A publicat lucrările: *Limba română – Subiecte date la examenele de admitere în licee și școli profesionale în perioada 1972-1993. Rezolvări integrale și îndrumări*, Ed. Didactică și Pedagogică, 1993 (împreună cu conf. dr. Dumitru Ivănuș) și *Îndrumător de limba română*, Ed. Eurobit, Timișoara, 1994 (împreună cu conf. dr. Dumitru Ivănuș). Este și autorul manualelor preparatoare de literatură română (clasa a V-a, a VI-a, a VII-a, a VIII-a), a unor teste de limbă și literatură română, precum și al unor lucrări de fonetică, de vocabular și de gramatică, publicate la Editura Niculescu, Editura Teora și Editura Sigma. De asemenea, a publicat articole de specialitate în Tribuna învățământului și Catedra.

Marinela Popa (n. 1950) este profesor de limba și literatura română. A desfășurat și desfășoară o activitate didactică susținută, materializată în succesele meritorii ale elevilor săi la diferite examene și concursuri. De asemenea este autoare, împreună cu Ion Popa, a lucrărilor *Literatura română – manual preparator* și *Gramatica limbii române pentru clasele V-VIII*, precum și la celelalte lucrări apărute la Editura Niculescu între anii 1995 și 2000.

Ion Popa

Marinela Popa

Limba română

GRAMATICĂ • FONETICĂ • VOCABULAR
• ORTOGRAFIE ȘI ORTOEPIE

– ediție revizuită, în conformitate cu noul DOOM –

NICULESCU

Câteva precizări	5
Lista abrevierilor	7
Partea I. NOȚIUNI DE FONETICĂ	9
1. Sunet. Literă. Alfabet. Corespondența dintre sunete și litere	9
2. Diftong. Triftong. Hiat	13
3. Fonetica și problemele de ortografie și de ortoepie	14
4. Silaba. Regulile despărțirii cuvintelor în silabe	22
5. Alternanțele fonetice. Accentul	25
6. Cacofonia	27
Exerciții	27
Soluțiile exercițiilor	31
Partea a II-a. NOȚIUNI DE VOCABULAR	39
1. Introducere	39
2. Componenta (structura) vocabularului limbii române	39
3. Cuvântul, unitatea de bază a vocabularului	45
4. Semantica. Sensul cuvintelor	46
5. Dinamica vocabularului. Evoluția semantică a cuvintelor	46
6. Clasificarea cuvintelor după numărul de sensuri	48
7. Clasificarea cuvintelor după formă și sens. Relații semantice între cuvinte	49
8. Mijloace (căi, procedee) de îmbogățire a vocabularului	52
9. Familia lexicală (de cuvinte)	64
10. Pleonasmul	65
11. Limbă literară. Limbă populară. Limbă vorbită. Limbă scrisă	66
Exerciții	68
Soluțiile exercițiilor	80
Partea a III-a. GRAMATICA	117
Introducere	117
A. Definiție	117
B. Morfologia	117
C. Sintaxa	118
D. Legătura dintre cele două părți ale gramaticii	120
Exerciții	120
Soluțiile exercițiilor	121
MORFOLOGIA	122
Verbul	122
A. Definiție	122
B. Clasificare	122
C. Conjugarea	125
D. Flexiunea verbului	125
E. Funcții sintactice	130
F. Locuțiunile verbale	132
G. Ortografia și ortoepia verbului	132
Exerciții	136
Soluțiile exercițiilor	137
Substantivul	145
A. Definiție	145
B. Clasificare	145

C. Categorii gramaticale	146
D. Funcțiile sintactice	160
E. Punctuația	161
F. Locuțiunile substantivale	162
G. Ortografie și ortoepie	162
Articolul	169
A. Definiție	169
B. Clasificare	169
C. Articolul hotărât propriu-zis	169
D. Articolul nehotărât	173
E. Articolul posesiv (genitival)	173
F. Articolul demonstrativ (adjectival)	174
Exerciții	175
Soluțiile exercițiilor	177
Adjectivul	185
A. Definiție	185
B. Clasificarea adjectivelor	185
C. Flexiunea adjectivului	185
D. Gradele de comparație	186
E. Funcțiile sintactice	187
F. Locuțiunile adjectivale	188
G. Ortografia adjectivului	188
H. Flexiunea adjectivelor	189
Exerciții	190
Soluțiile exercițiilor	191
Pronumele și adjectivele pronominale	197
A. Definiție	197
B. Clasificare	197
C. Pronumele personal (propriu-zis)	197
D. Pronumele personal de politețe (de reverență)	203
E. Pronumele reflexiv	205
F. Pronumele și adjectivul pronominal de întărare	208
G. Pronumele și adjectivul pronominal posesiv	210
H. Pronumele și adjectivul pronominal demonstrativ	214
I. Pronumele nehotărât	218
J. Pronumele și adjectivul pronominal interogativ	222
K. Pronumele și adjectivul pronominal relativ	226
L. Pronumele și adjectivul pronominal negativ	230
Exerciții	232
Soluțiile exercițiilor	235
Numeralul	252
A. Definiție	252
B. Clasificare	252
C. Numeralul cardinal propriu-zis	252
D. Numeralul colectiv	256
E. Numeralul multiplicativ	259
F. Numeralul distributiv	259
G. Numeralul fracționar	260
H. Numeralul adverbial (de repetare)	261
I. Numeralul ordinal propriu-zis	261
J. Numeralul ordinal adverbial sau de repetare	264
Exerciții	265
Soluțiile exercițiilor	266
Adverbul	274
A. Definiție	274
B. Clasificare	274

C. Gradele de comparație	275
D. Funcții sintactice	275
E. Locuțiunile adverbiale	277
F. Ortografia adverbilor și a locuțiunilor adverbiale	278
<i>Exerciții</i>	279
<i>Soluțiile exercițiilor</i>	280
Prepoziția	284
A. Definiție	284
B. Clasificare	284
C. Funcții sintactice	285
D. Locuțiunile prepoziționale	285
E. Ortografie și ortoepie	286
<i>Exerciții</i>	287
<i>Soluțiile exercițiilor</i>	287
Conjuncția	290
A. Definiție	290
B. Clasificare	291
C. Funcții sintactice	292
D. Locuțiunile conjuncționale	292
E. Punctuația	293
F. Ortografie și ortoepie	293
<i>Exerciții</i>	293
<i>Soluțiile exercițiilor</i>	294
Interjecția	297
A. Definiție	297
B. Clasificare	297
C. Funcții sintactice	297
D. Locuțiunile interjecționale	298
E. Punctuația și ortografia	298
<i>Exerciții</i>	299
<i>Soluțiile exercițiilor</i>	299
SINTAXA	301
Sintaxa propoziției	301
A. Definiție	301
B. Părțile de propoziție	301
C. Relații (raporturi) sintactice în propoziție	301
D. Construcțiile incidente în propoziție	304
E. Clasificarea propozițiilor independente	304
<i>Exerciții</i>	307
<i>Soluțiile exercițiilor</i>	308
Predicatul	311
A. Definiție	311
B. Felurile predicatului	311
C. Predicatul verbal	311
D. Predicatul nominal	312
E. Topica	313
F. Punctuația	314
<i>Exerciții</i>	315
<i>Soluțiile exercițiilor</i>	316
Subiectul	321
A. Definiție	321
B. Clasificare	321
C. Modalități de exprimare	322
D. Cazul subiectului	323
E. Situații speciale de exprimare a subiectului	323

F. Topica subiectului	324
G. Punctuația subiectului	324
Acordul predicatului cu subiectul	325
A. Definiție și clasificare	325
B. Acordul predicatului verbal cu un subiect simplu	325
C. Acordul predicatului verbal cu un subiect multiplu	326
D. Acordul verbului copulativ cu subiectul simplu și/sau multiplu	327
E. Acordul numelui predicativ exprimat prin adjectiv cu un subiect simplu	328
F. Acordul numelui predicativ exprimat prin adjectiv cu un subiect multiplu	328
G. Acordul numelui predicativ exprimat prin substantiv cu subiectul simplu sau multiplu	328
<i>Exerciții</i>	329
<i>Soluțiile exercițiilor</i>	330
Atributul	336
A. Definiție	336
B. Clasificarea atributelor	336
C. Topica	339
D. Punctuația	340
<i>Exerciții</i>	341
<i>Soluțiile exercițiilor</i>	343
Complementul	350
A. Definiție	350
B. Felurile complementelor	350
C. Complementul direct	350
D. Complementul indirect	352
E. Complementul de agent	354
F. Complementul circumstanțial de loc	355
G. Complementul circumstanțial de timp	357
H. Complementul circumstanțial de mod	359
I. Complementul circumstanțial de cauză	362
J. Complementul circumstanțial de scop	363
K. Complementul circumstanțial condițional	364
L. Complementul circumstanțial concesiv	365
M. Complementul circumstanțial consecutiv	367
N. Complementul circumstanțial instrumental	367
O. Complementul circumstanțial sociativ	368
P. Complementul circumstanțial de relație	369
R. Complementul circumstanțial opozițional	370
S. Complementul circumstanțial cumulativ	371
Ș. Complementul circumstanțial de excepție	373
<i>Exerciții</i>	374
<i>Soluțiile exercițiilor</i>	378
Elementul predicativ suplimentar	384
A. Definiție	384
B. Părțile de propoziție la care se referă	384
C. Modalități de exprimare	384
D. Topica	385
E. Punctuația	385
<i>Exerciții</i>	385
<i>Soluțiile exercițiilor</i>	386
Sintaxa frazei	387
A. Definiție	387
B. Felul propozițiilor din frază și relațiile dintre ele	387
C. Construcțiile incidente în frază	391
<i>Exerciții</i>	391
<i>Soluțiile exercițiilor</i>	392

Correspondența dintre părțile de propoziție și propozițiile subordonate	394
A. Legătura dintre cele două părți ale sintaxei	394
B. Correspondența dintre părțile de propoziție și propozițiile subordonate	394
C. Expansiunea și contragerea	394
<i>Exerciții</i>	396
<i>Soluțiile exercițiilor</i>	397
Felul propozițiilor subordonate	399
A. Propoziția subordonată subiectivă (SB)	399
B. Propoziția subordonată predicativă (PR)	400
C. Propoziția subordonată atributivă (AT)	401
D. Propoziția subordonată apozitivă (AP)	402
E. Propoziția completivă directă (CD)	403
F. Propoziția completivă indirectă (CI)	404
G. Propoziția completivă de agent (CAG)	405
H. Propoziția circumstanțială de loc (CL)	405
I. Propoziția circumstanțială de timp sau temporală (CT)	406
J. Propoziția circumstanțială de mod sau modală (CM)	407
K. Propoziția circumstanțială de cauză sau cauzală (CZ)	409
L. Propoziția circumstanțială de scop (CS) sau finală (F)	410
M. Propoziția circumstanțială condițională (CT)	410
N. Propoziția circumstanțială concesivă (CV)	411
O. Propoziția circumstanțială consecutivă (CNS)	412
P. Propoziția circumstanțială instrumentală (CInstr)	413
Q. Propoziția circumstanțială sociativă (CSoc)	414
R. Propoziția circumstanțială de relație (CR)	415
S. Propoziția circumstanțială opozițională (CO)	415
Ș. Propoziția circumstanțială cumulativă (CC)	416
T. Propoziția circumstanțială de excepție (CE)	417
Etapele analizei unei fraze	420
<i>Exerciții</i>	421
<i>Soluțiile exercițiilor</i>	423
Partea a IV-a. FENOMENE ȘI PROCEDEE SINTACTICE COMUNE PROPOZIȚIEI ȘI FRAZEI	437
I. Anacolutul și tautologia	437
Anacolutul	437
A. Definiție	437
B. Modalități de manifestare	437
Tautologia	438
A. Definiție	438
B. Modalități de manifestare	438
<i>Exerciții</i>	439
<i>Soluțiile exercițiilor</i>	440
II. Vorbirea directă și vorbirea indirectă	440
A. Vorbirea directă	440
B. Vorbirea indirectă	441
<i>Exerciții</i>	442
<i>Soluțiile exercițiilor</i>	443
III. Semnele de punctuație și ortografice	443
A. Semnele de punctuație	444
B. Semnele ortografice	452
<i>Exerciții</i>	454
<i>Soluțiile exercițiilor</i>	455
Partea a V-a. EXERCIIILE COMPLEXE	457
<i>Soluțiile exercițiilor</i>	459
Bibliografie	473

Lista abrevierilor

- Ac.** – cazul acuzativ;
- adj.** – adjectiv (adjectival/adjectivală);
- adv.** – adverb (adverbial/adverbială);
- advers.** – adversativ(ă);
- APOZ** – propoziție subordonată apozitională;
- art.** – articol (articulat);
- atr.** – atribut;
- AT** – propoziție subordonată atributivă;
- Avram, Gramatica** – Avram, Mioara. *Gramatica pentru toți*, Editura Academiei Române, București, 1986;
- Beldescu, OOP** – Beldescu, G., *Ortografie, ortoepie, punctuație*. Supliment al revistei pentru elevi „Limba și literatura română”, Societatea de Științe Filologice din România, București, 1982;
- cag** – complement de agent;
- ccc** – complement circumstanțial cumulativ;
- cee** – complement circumstanțial de excepție;
- cci** – complement circumstanțial instrumental;
- ccl** – complement circumstanțial de loc;
- ccm** – complement circumstanțial de mod;
- cco** – complement circumstanțial opozițional;
- ccr** – complement circumstanțial de relație;
- ccs** – complement circumstanțial de scop;
- ccsoc** – complement circumstanțial sociativ;
- cct** – complement circumstanțial de timp;
- ccz** – complement circumstanțial de cauză;
- CC** – propoziție subordonată circumstanțială cumulativă;
- CD** – propoziție subordonată completivă directă;
- CE** – propoziție subordonată circumstanțială de excepție;
- cd** – complement direct;
- CI** – propoziție subordonată completivă indirectă;
- ci** – complement indirect;
- CLInstr** – propoziție subordonată circumstanțială instrumentală;
- CL** – propoziție subordonată circumstanțială de loc;
- CM** – propoziție subordonată circumstanțială de mod sau modală;
- CNS** – propoziție subordonată circumstanțială consecutivă;
- conj.** – conjuncție (conjuncțională);
- CO** – propoziție subordonată circumstanțială opozițională;
- coord.** – coordonată/coordonate (coordonare, coordonatoare);
- cop.** – copulativ(ă);
- CR** – propoziție subordonată circumstanțială de relație;
- CS** – propoziție circumstanțială de scop;
- CSoc** – propoziție subordonată circumstanțială sociativă;
- CT** – propoziție subordonată circumstanțială de timp sau temporală;
- CT** – propoziție subordonată circumstanțială condițională;
- CV** – propoziție subordonată circumstanțială consecutivă;
- CZ** – propoziție subordonată circumstanțială de cauză sau causală;
- D.** – cazul dativ;
- d.** – diateza;
- DEL** – Duda, Gabriela; Gugui, Aglaia; Wojcicki, Marie Jeanne; *Dicționar de expresii și locuțiuni ale limbii române*, Editura Albatros, București, 1985;
- dem.** – demonstrativ;
- det.** – determinativ;
- DEX** – *Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998;
- Diaconescu, Probleme** – Diaconescu, Ion, *Probleme de sintaxă a limbii române actuale. Construcție și analiză*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989;
- DLRM** – *Dicționarul limbii române moderne*, Editura Academiei Române, București, 1958;

disj. – disjunctivă;

DOOM₁ – *Dicționar ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, Editura Academiei Române, București, 1982;

DOOM₂ – *Dicționar ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, ediția a doua, revăzută și adăugită, Editura Univers Enciclopedic, București, 2005;

eps – element predicativ suplimentar;

F – propoziție subordonată circumstanțială finală;

f. – genul feminin;

f. sint. – funcție sintactică;

G. – cazul genitiv;

GA₁ – *Gramatica limbii române*, volumele I și II, ediția a doua revăzută și adăugită, tiraj nou, Editura Academiei Române, București, 1966;

GA₂ – *Gramatica limbii române*, volumele I și II, Editura Academiei Române, București, 2005;

genit. – genitival;

hot. – hotărât;

Hristea, SLR – Hristea, Theodor (coord.), *Sinteze de limba română*, ediția a III-a revăzută și din nou îmbogățită, Editura Albatros, București, 1984;

inc. – incidentă;

ind. – independentă;

inf. – infinitiv;

inter. – interogativă;

interj. – interjecție;

Iordan, Robu, LRC – Iordan, Iorgu; Robu, Vladimir; *Limba română contemporană*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1978;

Irimia, Structura – Irimia, Dumitru, *Structura gramaticală a limbii române. Sintaxa*, Editura Junimea, Iași, 1983;

ÎOOP – *Îndreptar ortografic, ortoepic și de punctuație*, ediția a V-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 1995;

juxt. – juxtapunere;

LLR – *Limba și literatura română*, revistă trimestrială pentru elevi, editată de Societatea de Științe Filologice din România;

loc. – locuțiune;

m. – genul masculin;

Metea, Drincu, Modele – Metea, Alexandru; Drincu, Sergiu; *Modele și teste rezolvate de analiză gra-*

maticală pentru admiterea în licee și învățământul superior, Editura Petron, București, 1992;

N. – cazul nominativ;

n. – genul neutru;

Neamțu, Elemente – Neamțu, G.G., *Elemente de analiză gramaticală. 99 de confuzii/distincții*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989;

neg. – negativ(ă);

nehot. – nehotărât;

np – nume predicativ;

nr. – numărul;

pd – predicat;

P – propoziție;

part. – participiu;

pl. – plural;

pn – predicat nominal;

Popescu, Gramatică – Popescu, Ștefania, *Gramatică practică a limbii române cu o culegere de exerciții*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1971;

pos. – posesiv;

PP – propoziție principală;

PR – propoziție subordonată predicativă;

PRS – propoziție subordonată predicativă suplimentară;

prep. – propoziție (prepozițional/prepozițională);

pron. – pronume (pronominal/pronominală);

PS – propoziție secundară;

pv – predicat verbal;

Reg. – regentă;

rel. – relativ;

sb – subiect;

SB – propoziție subordonate subiectivă;

sg. – singular;

subord. – subordonată (subordonator/subordonatoare);

subst. – substantiv; substantival(ă);

Șerban, Sintaxa – Șerban, Vasile, *Sintaxa limbii române. Curs practic*, ediția a doua revăzută și completată, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1970;

V. – cazul vocativ;

vb. – verb (verbal/verbală).

Partea I

Noțiuni de fonetică

FONETICA este știința care studiază sunetele vorbirii din punct de vedere fizic (articulatoriu și acustic), precum și calitățile fizice ale sunetelor.

1. SUNET. LITERĂ. ALFABET. CORESPONDENȚA DINTRE SUNETE ȘI LITERE

A. SUNETUL este o senzație auditivă, produsă de o vibrație acustică, totalitatea sunetelor vorbirii formând limbajul articulat ca facultate specific omenească.

– Sunetele sunt fenomene fizice materiale și concrete.

FONEMUL este unitatea sonoră care nu poate fi analizată în unități mai mici și succesive și care servește la diferențierea unui cuvânt de altul: *cor, dor, nor* etc. Este deci cea mai mică unitate sonoră care intră în alcătuirea cuvintelor, contribuind la diferențierea lor.

– Cu studierea fonemelor se ocupă *fonologia*, care studiază, de fapt, sunetele tip, și nu variantele acestora, care pot diferi de la o persoană la alta.

În manualele școlare, noțiunile de *sunet* și *fonetică* sunt folosite, de fapt, cu sensul de *fonem* și *fonologie*.

B. CLASIFICAREA SUNETELOR

1. Vocalele sunt sunete continue care se pot rosti fără ajutorul altor sunete și pot alcătui și singure silabe. În limba română există șapte vocale: *a, ă, â (î), e, i, o, u*.

1. După gradul de deschidere, se clasifică în:

- a) deschise: *a*;
- b) mijlocii: *ă, e, o*;
- c) închise: *â (î), u, i*.

2. După locul de articulare, se clasifică în:

- a) anterioare: *e, i*;
- b) mediale: *a, ă, â (î)*;
- c) posterioare: *o, u*.

3. După participarea buzelor, se clasifică în:

- a) nelabiale (nerotunjite): *a, ă, â (î), e, i*;
- b) labiale (rotunjite): *o, u*.

Sintetizând cele trei criterii, clasificarea vocalelor se prezintă astfel:

După participarea buzelor	Nelabiale (nerotunjite)		Labiale (rotunjite)
	Anterioare	Mediale	Posterioare
După locul de articulare a limbii			
După gradul de deschidere			
Închise	i	î (â)	u
Mijlocii	e	ă	o
Deschise	–	a	–

II. **Semivocalele** sunt sunete care se aseamănă cu vocalele, dar care nu pot alcătui singure silabe și se pronunță la jumătatea intensității unei vocale. Ele intră în alcătuirea diftongilor și a triftongilor și sunt în număr de patru: β , $\dot{\beta}$, ρ , $\dot{\rho}$, și se notează cu semnul $\underset{\cdot}{\text{}}$ sub vocala corespunzătoare.

De aici se deduce că *e, i, o, u* pot fi atât vocale, cât și semivocale, pe când *a, ă, â (i)* sunt numai vocale.

- *e* → vocală: *bețe, eră, sferă* etc.;
- semivocală: *beaț, meargă, șeară, vrăea* etc.;
- *i* → vocală: *dintre, in, plin, vin* etc.;
- semivocală: *caj, da j, jar* etc.;
- *o* → vocală: *cor, dor, mor* etc.;
- semivocală: *dăore, măore, șăore* etc.;
- *u* → vocală: *bursă, cursă, unu* etc.;
- semivocală: *doă, metro, noă* etc.

III. **Consoanele** sunt sunete care se rostesc cu ajutorul altor sunete (al unor vocale) și nu pot alcătui singure silabe. În limba română există 22 de consoane: *b, k, c (ce, ci), k' (che, chi), d, f, g, ğ (ge, gi), g' (ghe, ghi), h, j, l, m, n, p, r, s, ș, t, ț, v, z.*

Consoanele se clasifică după mai multe criterii:

1. După zgomotul pe care îl comportă:

- a) *nesonante*, când comportă zgomot în articularea lor: *p, b, t, d, k', g', k, g, t, c, ğ, f, v, s, z, ș, j, h;*
- b) *sonante*, când nu comportă zgomot în articularea lor: *m, n, l, r.*

2. După intensitatea sunetului produs și după modul de producere:

- a) *surde*, când se emit fără participarea coardelor vocale și cu intensitate atenuată: *p, t, k', k, ț, c, f, s, ș, h;*
- b) *sonore*, când se emit prin vibrarea coardelor vocale, glota fiind închisă, și sunt puternice: *b, d, g', g, ğ, v, z, m, n, l, r, j;*

3. După modul de articulare:

- a) *ocluzive sau explozive*, care se produc prin închiderea completă a canalului fonator și deschiderea lui bruscă, semănând cu zgomotele: *p, b, t, d, k', g', k, g;*
- b) *ocluzive nazale*, care se produc prin închiderea completă a canalului fonator, aerul fiind expirat pe nas: *m, n;*
- c) *semiocluzive sau africcate*, care se produc prin închiderea completă a canalului fonator și deschiderea lui parțială: *ț, c, ğ;*

- d) *constrictive sau fricative*, care se produc prin îngustarea canalului fonator în care curenții de aer se elimină cu „frecări”: *f, v, s, z, ș, j, h;*
- e) *lichide*, care creează impresia trecerii permanente a aerului prin canalul fonator; sunt de două feluri:
 - laterale (aerul iese prin cele două deschizături lăuate de marginile limbii): *l;*
 - vibrante (se realizează prin închideri și deschideri succesive ale canalului fonator, determinate de vibrarea vârfului limbii): *r.*

4. După locul de articulare:

- a) *bilabiale*, când se pronunță cu ambele buze: *p, b, m;*
- b) *labiodentale*, când se pronunță cu ajutorul buzelor și al dinților: *f, v;*
- c) *dentale*, când se pronunță prin atingerea dinților cu limba: *t, d, ț, s, z, n, l, r;*
- d) *prepalatale*, când se pronunță prin atingerea cu limba a părții anterioare a cerului gurii (a palatului): *č, ğ, ș, j;*
- e) *palatale*, când se pronunță prin atingerea cu limba a palatului: *k', g';*
- f) *postpalatale sau velare*, când se pronunță prin atingerea cu limba a părții posterioare a palatului (a vâului cerului gurii): *k, g;*
- g) *laringale*, când locul de articulare este în laringe: *h.*

Corelând toate aceste criterii de clasificare, se ajunge la următorul tablou (vezi Hristea, SLR, p. 166):

Modul de articulare		Locul de articulare		Bilabiale		Labiodentale		Dentale		Prepalatale		Palatale		Postpalatale		Laringale	
		Surde	Sonore	Surde	Sonore	Surde	Sonore	Surde	Sonore	Surde	Sonore	Surde	Sonore	Surde	Sonore	Surde	Sonore
Nesonante	Ocluzive (explozive)	p	b			t	d			k'	g'	k	g				
	Semiocluzive (africcate)					ț		č	ğ								
	Constrictive (fricative)			f	v	s	z	ș	j							h	
Sonante	Ocluzive nazale		m						n								
	Lichide	laterale							l								
		vibrante								r							

C. **APOSTROFUL**. Sunetul vorbit poate varia până la limita când variația produce trecerea la alt sunet ori se ajunge până la omiterea unui sunet sau a unui grup de sunete. În această ultimă situație se folosește în scris *apostroful*, care este semnul ortografic ce marchează căderea accidentală, în timpul rostirii, a unui sunet sau a unui grup de sunete dintr-un cuvânt: *Las' pe mine! Un' te duci?*

– Apostroful este semnul ortografic folosit:

- a) în urma, la mijlocul sau înaintea unui cuvânt pentru a marca absența unui sunet sau a unui grup de sunete: *las['] că vine; al['] dată; ['] neața;*
- b) în marcarea absenței primelor cifre din notația unui an: *[']99, în loc de 1999;*
- c) în unele împrumuturi din alte limbi: *five o['] clock, D['] Artagnan* ș.a. (Vezi și capitolul *Semnele de punctuație și ortografice.*)

D. **LITERELE (grafemele)** notează sunetele, fiind corespondentele grafice ale sunetelor tip. Ele ajută deci la transcrierea sunetelor. Literele pot fi mari și mici, de tipar și de mână.

Unele au semne diacritice corespunzătoare: căciula (*ă*), circumflexul (*â, î*), virgulița (*ș, ț*) și punctul (*i, j*). Semnele diacritice se notează atât la literele mici, cât și la cele mari, cu excepția literelor *I* și *J* mari, la care nu se notează, iar în scrierea de mână nici la *j* mic. La literele mari semnul diacritic lipsește în unele abrevieri. Căciula și circumflexul apar și la transcrierea fonetică a unor sunete: *č, ĝ, ĉ, ģ*.

E. ALFABETUL este constituit din totalitatea literelor așezate într-o anumită ordine. Numele lui provine de la primele litere ale alfabetului grecesc (alfa și beta).

– Alfabetul limbii române conține 31 de litere: *a, A (a), ă, Ă (ă), â, Â (îți din a), b, B (be/bî), c, C (ce/cî), d, D (de/dî), e, E (e), f, F (ef/fe/fî), g, G (ge/gh/e/gî), h, H (haș/hî), i, I (i), î, Î (îți din i), j, J (je/jî), k, K (ca/capa), l, L (el/le/lî), m, M (em/me/mî), n, N (en/ne/nî), o, O (o), p, P (pe/pî), q, Q (kü), r, R (er/re/rî), s, S (es/se/sî), ș, Ș (șe/șî), t, T (te/tî), ț, Ț (țe/țî), u, U (u), v, V (ve/vî), w, W (dublu ve/dublu vî), x, X (ics), y, Y (i grec), z, Z (ze/zet / zî).*

– La ultimul sunet *zet* poate fi citit și [zed].

– În abrevieri și simboluri pentru mărimi matematice și fizice, unități de măsură, elemente chimice ș.a. se folosesc cu precădere lecturile (de inspirație străină) *ef, ge, haș, capa, el, em, en, er, es, zet* ale literelor *f, g, h, k, l, m, n, r, s, z*. (DOOM 2, p. XXVII)

– În numele proprii străine și în împrumuturile lexicale neadaptate, mai apar și alte litere: *á, ó, ö, é, ê, ĉ, ĝ, ñ, ü, ø*, cu diferite semne diacritice sau accente.

F. CORESPONDENȚA DINTRE SUNETE ȘI LITERE

I. În general, în limba română există o corespondență între sunetele și literele aceluiași cuvânt, numărul literelor fiind, de obicei, egal cu numărul sunetelor:

cal → 3 sunete → 3 litere
mare → 4 sunete → 4 litere
eleva → 5 sunete → 5 litere

II. Există însă și *abateri de la această corespondență*.

1. Aceeași literă poate nota sunete diferite:

a) litera *e* notează:

- vocala *e*: *eră*;
- semivocala *e*: *vrea*;
- semivocala *i*: *ea* [j a];

b) litera *i* notează:

- vocala *i*: *în*;
- semivocala *i*: *iarnă*;
- sunetul *i* scurt, nesilabic: *pomi*;

c) litera *o* notează:

- vocala *o*: *om*;
- semivocala *o*: *soare*;
- semivocala *u*: *oameni* [u a m e n i];

d) litera *u* notează:

- vocala *u*: *unu*;
- semivocala *u*: *nou*.

2. Aceeași literă poate nota grupuri diferite de două sunete:

- a) litera *x* notează grupul de sunete *cs* (*axă, pix, sufix* etc.) sau *gz* (*auxiliar, exact, examen* etc.).
 – litera *x* nu redă însă grupul de sunete *cș*, care se pronunță *cș* și se scrie cu literele corespunzătoare (*cș*): *complexi, ficși, lincși, sfincși* etc.;

– în limba română există cuvinte în care sunetele *cs* și *gz* sunt redade prin literele corespunzătoare și nu prin litera *x*, potrivit cu forma din limba de origine sau cu tradiția literară: *catadicsi, cocs, îmbâcsi, micsandră, rucsac, sconcs, ticsi, vacs, zigzag* ș.a.

– în cuvântul *eczemă*, se scrie și se pronunță [c z];

b) litera *e* notează semivocala *i* + vocala *e*: *el* [j e l].

3. Un grup de două sau de trei litere notează un singur sunet:

- *c + e(i) = č*: *ceas* [č a s]; *ciorbă* [č o r b ă];
- *g + e(i) = ĝ*: *geam* [ĝ a m]; *giuvaier* [ĝ u v a i e r];
- *ch + e(i) = k'*: *cheamă* [k' a m ă]; *chiar* [k' a r];
- *gh + e(i) = g'*: *gheață* [g' a ț ă]; *ghiaur* [g' a u r].

4. Două sau mai multe litere diferite notează același sunet sau, altfel spus, același sunet poate fi transcris prin litere diferite:

- a) sunetul *î* se redă prin literele:
 - *î*: *hotărî, înainte, reîncepe*;
 - *â*: *când, dansul, român*;
- b) sunetul *i* se redă prin literele:
 - *i*: *iar, vinete, ziduri*;
 - *y*: *yankeu, yen, yoghin*;
- c) sunetul *k* se redă prin literele:
 - *c*: *acar, barcă, cot, car*;
 - *k*: *kaki, karate, kurd*;
 - *q*: *Qatar*;
- d) sunetul *k'* se redă prin literele:
 - *ch(e), ch(i)*: *chin, chiul, rechin, chem*;
 - *k(e), k(i)*: *kilogram, kilowat, yankeu*;
 - *qu(e), qu(i)*: *Quinet*;
- e) sunetul *v* se redă prin literele:
 - *v*: *vai, vin, voi*;
 - *w*: *watt, wolfram*.

5. Corespondența dintre sunete și litere lipsește și în cuvintele împrumutate din alte limbi și neadaptate limbii române: *weekend* [u ĭ c h e n d], *intermezzo* [i n t e r m e z o] etc.

2. DIFTONG. TRIFTONG. HIAT

A. DIFTONGUL este grupul de sunete alcătuit dintr-o vocală și o semivocală alăturate, pronunțate într-o silabă.

Este de două feluri:

1. *ascendent (urcător)*, când semivocala se află înaintea vocalei: *fîrberbe, îarbă, leață, mçară* etc.;
2. *descendent (coborător)*, când semivocala se află după vocală: *haîră, noî, râî* etc.

– Diftongul se poate constitui și din două sunete alăturate aparținând unor cuvinte diferite, dar pronunțate împreună (într-o silabă); în această situație, în silaba care conține diftongul apare cratima, între elementele componente ale acestuia: *mî-a zis; țî-a spus; să-î dea* etc.

– Într-un diftong, semivocalele *ç* și *ç* apar întotdeauna ca prim element, iar celelalte semivocale (*j* și *ɥ*) pot fi sau primul, sau al doilea element.

B. TRIFTONGUL este grupul de sunete alcătuit dintr-o vocală și două semivocale alăturate, pronunțate într-o silabă.

Este de două feluri:

1. *progresiv*, când semivocalele preced vocala: *aripîară, creîane, leîarcă*, etc.;
2. *centrat*, când semivocalele încadrează vocala: *beî, leîcă, trăîjî* etc.

– Trifongii se pot constitui și din sunete alăturate, aparținând unor cuvinte diferite, dar pronunțate împreună (într-o silabă); în această situație, între elementele componente ale acestuia, se folosește cratima în silaba care conține trifongul: *m_j-ay zis*, *m_j-a_j dat*, *ne-ay lăudat* etc.

Observație: După consoanele *č*, *ğ*, *k*, *g* nu există diftongi sau trifongi care să înceapă cu semivocalele *e*, *i*, deoarece, în această situație, *e* sau *i* sunt numai litere ajutoare pentru scrierea consoanelor *č*, *ğ*, *k*, *g*: *ceas* [č a s], *geam* [ğ a m], *chiar* [k' a r], *gheață* [g' a ț ă], *ziceau* [zi č a u], *vegheau* [ve g' a u].

– Atunci când *e* sau *i* sunt vocale urmate de o semivocală: *cerce_j* [č e r č e i], *rochi_j* [r o k' i i], *e_j* și *i_j* sunt diftongi, deoarece *e* și primul *i* sunt vocale ale silabelor respective.

C. HIATUL constă în rostirea consecutivă (în silabe diferite) a două vocale alăturate.

Vocalele aflate în hiat pot fi:

1. **identice:** *cooperator*, *fii_nță*, *licee* etc.;
2. **diferite:** *aer*, *cereale*, *poezie* etc.

– Hiatul se poate realiza și între vocala finală a unui cuvânt și vocala inițială a cuvântului următor (*de acolo*), numindu-se **hiat în fonetică sintactică**.

– În vorbirea neliterară (neîngrijită), se observă **două tendințe** în ceea ce privește hiatul:

1. **reducerea (evitarea)** hiatului, care se produce prin:

- a) contragerea sau reducerea celor două vocale identice ori dispariția unei vocale, când acestea nu sunt identice: *alcol* în loc de *alcool*, *coperativă* în loc de *cooperativă*, *fii_nță* în loc de *fii_nță*, *aspectuos* în loc de *aspectuos*, *respectuos* în loc de *respectuos* etc.;
- b) transformarea uneia dintre vocalele în hiat în semivocală, realizându-se un diftong: *ca-is/ca_js*;
- c) introducerea unei semivocale între vocalele hiatului: *po-e-zi-e/po-_je-zi-_je*.

2. **crearea hiatului**, care se realizează prin tendința de hipercorectitudine în cuvinte de tipul: *proroc*, *prolog*, *prerie*, rostite adesea incorect: *prooroc*, *proolog*, *preerie*.

Observație: Hiatalul nu se realizează niciodată între o vocală și un diftong, între o vocală și un trifong, între doi diftongi etc.

3. FONETICA ȘI PROBLEMELE DE ORTOGRAFIE ȘI DE ORTOEPIE

3.1. A, Ă, Â (Î), E, I; EA, IE, IA, ÂI

– Literele *a*, *ă*, *â*, *î* redau în scris vocalele *a*, *ă*, *î*, litera *e* redă vocala *e* – *poet*, *eră* –, semivocala *e* – *deal*, *seară* –, semivocala *i* – *ea*, *aceea* – sau diftongul *ie* – *era*, *el* etc. –, iar litera *i* redă vocala *i* – *viu*, *fir*, *în* –, semivocala *i* – *iar*, *ieri* sau *i* scurt nesilabic – *luni*, *însuși* etc. *E* și *i* pot fi și litere ajutoare (fără valoare fonetică) în combinație cu *ce*, *ge*, *che*, *ghe* + vocală, cu *ci*, *gi*, *chi*, *ghi* + vocală sau la sfârșit de cuvânt: *ceară*, *geam*, *cheamă*, *gheață*, *ciorbă*, *cinci*, *unchi* etc.

– Litera *y* redă în scris vocala *i* când este urmată de o consoană și la sfârșit de cuvânt după consoană: *ytriu*, *hobby*; când este urmată sau precedată de o vocală, redă semivocala *i*: *yankeu*, *yoga*, *boy*.

– În rădăcina cuvintelor, după *ș* și după *j* se scrie și se pronunță *a*, *e*, *i*, nu *ea*, *ă*, *â*: *așa*, *așază*, *deșartă*, *înșală*, *jalbă*, *mașină*, *șagă*, *șal*, *șanț*, *șatră*, *șir*, *șepcar* etc.

Excepție fac unele derivate de la *jalbă* (*jălbar*), de la *jar* (*jărat*, *jăru*), de la *șagă* (*șăgalnic*, *șăgui*), de la *șal* (*șăluț*), de la *șanț* (*șanțuleț*, *șanțisor*) și de la *șatră* (*șătrar*, *șătrăreasă*).

– Dacă *ș* și *j* se află la sfârșitul rădăcinii, desinențele, sufixele gramaticale și lexicale se scriu, de regulă, cu *ă*, *ea*, *â*: *coajă*, *gogoasă*, *plajă*; *înfățișează*; *clujean*, *greșeală* etc.

Excepție fac formele de conjunctiv ale verbelor terminate în *ș*, *j*: *să furizeze*, *să îngrășe* etc.

– Substantivele și adjectivele feminine cu rădăcina terminată în *ș*, *j* se scriu și se pronunță cu *ă* la N., Ac. și V. singular nearticulat (*coajă*, *plajă*, *ușă* etc.), iar când sunt articulate hotărât, se scriu și se pronunță cu *a*, nu cu *ea*: *coaja*, *plaja*, *ușa* etc.

– Formele de plural ale substantivelor și ale adjectivele de tipul *frunțașă*, *tovarășă*, *uriasă* etc. se scriu și se pronunță cu *e*: *frunțase*, *tovarășe*, *uriasă* etc.

– Se scrie și se pronunță *ă*, nu *e*, după *ș*, *j*, la pluralul substantivelor terminate în *-are*: *angajare*/*angajări*, *înfățișare*/*înfățișări* etc., precum și în sufixele *-ător*, *-ământ*: *înfricoșător*, *îngrășământ* etc.

– Verbele de conjugarea I cu tema terminată în *ș*, *j* se pronunță și se scriu cu *a* la infinitiv prezent (*a angaja*, *a aranja*, *a înfățișa*, *a îngroșa* etc.) și la următoarele forme care preiau sufixul *a* al infinitivului:

- indicativ imperfect, persoana a III-a singular și a II-a singular și plural (*angaja*, *aranja*, *înfățișa*, *îngroșa* – *angajai*, *aranjai*, *înfățișai*, *îngroșai*, *angajați*, *aranjați*, *înfățișați*, *îngroșați* etc.);
- indicativ prezent, persoana a II-a plural (*angajați*, *aranjați*, *înfățișați*, *îngroșați* etc.);
- indicativ perfectul simplu, persoana I singular (*angajai*, *aranjai*, *înfățișai*, *îngroșai* etc.);
- participiu și supin (*angajat*, *aranjat*, *înfățișat*, *îngroșat*, *de aranjat*, *de angajat*).

Excepție fac aceste verbe la indicativ prezent persoana a III-a singular și plural, deoarece, conjugându-se după modelul lui *a lucra*, se scriu cu *ea*: *angajează*, *înfățișează* etc.

– Verbele de conjugarea I cu rădăcina terminată în *ș*, *j* și cele de conjugarea a IV-a cu infinitivul în *î* au, la imperfect, sufixul *a*: *angaja*, *înfățișa*; *amăra*, *cobora*, *hotăra*.

– Verbele de conjugarea I cu tema terminată în *k*, *g* și celelalte verbe de conjugarea a IV-a terminate la infinitiv prezent în *i* au, la imperfect, sufixul *ea*: *urechea*, *veghea*; *ieșea*, *sfârșea* etc.

– Verbele de conjugarea I cu rădăcina terminată în *ș*, *j* se scriu și se pronunță cu *ă*, nu cu *e* la:

- indicativ prezent, persoana I plural și a III-a singular și plural: *angajăm*, *aranjăm*, *înfățișăm*, *îngroșăm*; *îngroșă*, *îngroășă*;
- indicativ perfect simplu, persoana a III-a singular: *angajă*, *aranjă*, *înfățișă*, *îngroșă* etc.

– Verbele de conjugarea I cu rădăcina terminată în *ș*, *j*, ca și verbele *a crea* și *a agreea*, se scriu și se pronunță la gerunziu cu *-ând*: *angajând*, *aranjând*, *înfățișând*, *îngroșând*, *creând*, *agreeând* etc.

– Verbele de conjugarea a IV-a cu rădăcina terminată în *ș*, *j* au infinitivul în *-i*, iar gerunziul în *-ind*, ca și verbele cu rădăcina terminată în *s*, *z*, *ț*: *a coji*, *a prăji*, *a ieși*, *a păși*; *cojind*, *prăjind*, *ieșind*, *pășind*; *a auzi*, *a găsi*, *a înghiți*; *auzind*, *găsind*, *înghițind*.

– Se scrie și se pronunță *i*, nu *î*, în neologisme ca: *îmbold*, *împlica*, *încrimina*, *încrusta*, *îndemnizație*, *înfiltrează*, *înserează*, *înveste* (dar și *înserează*, *înveste*, fiecare cu un alt sens) etc.; se scriu și se pronunță atât cu *i*, cât și cu *î*: *încarna/încarna*, *încorporează/încorporează*, nediferențiate semantic.

– Se scrie și se pronunță *ă*, nu *ă*, în sufixul de la infinitiv al verbelor derivate de la onomatopee, care au *ă* în rădăcină: *cârâi*, *mârâi*, *vâjâi* etc.

– În sufixele *-ăreasă*, *-ărie* se scrie cu *ă* când se asociază cu sufixul *-ar*, în general după consoane, deci și după *ș*, *j*, *ț*, cu excepția consoanei *gi* (*ğ*) și a semivocalei *i*: *birjărie*, *cenușăreasă*, *gogoșărie*, dar: *cazangerie*, *oierie*.

– În sufixele *-ereasă*, *-erie* se scrie cu *e* când se asociază cu sufixul *-er* indiferent de consoana precedentă sau în neologisme: *casierie*, *cocserie*, *frizerie*, *parfumerie*, dar: *marochinărie*, *papețarie*.

– Se scrie *â*, nu *î*, în interiorul cuvintelor (*mână*, *rămâne*, *sârg* etc.), cu excepția cuvintelor compuse prin contopire în care al doilea cuvânt începe cu *î* (*bineînțeles*) și a cuvintelor derivate cu prefixe de la un cuvânt care începe cu *î* (*nemişleș*, *preîntâmpina* etc.).

– Se scrie *î* în poziție inițială și finală (*începe*, *coborî* etc.) și în structura alcătuită din prepozițiile *într(u)*, *dintr(u)*, *printr(u)* + pronumele personal *însul*, *însa*, *înșii*, *însele*: *într-însul*, *dintr-însa* etc.

– La început de silabă, după *i*, se scrie și se pronunță *e* și *a*: *istorie* – *istoria*; *vie* – *via*; *apropie* – *apropia*; *apropie* etc.

– La început de silabă, după orice vocală în afară de *i*, se scrie și se pronunță *ie* și *ia*: *îmbăia* – *îmbăiez*; *întemeia* – *întemeiez* etc.

– În neologisme, la început de cuvânt și de silabă care urmează unei vocale se scrie și se pronunță *e*, nu *ie*: *ecran*, *ecuador*, *eră*, *eroism*, *alee*, *idee*, *poem* etc.

Fac excepție de la această regulă verbele terminate în *i*: *atribui*, *constitui*, *contribui*, *trebui*, care se scriu la persoana a III-a cu *-ie*: *atribuite*, *contribuite* etc.

– În cuvintele din fondul vechi, se scrie și se pronunță *ie*, nu *e*, la început de cuvânt sau la începutul unei silabe care urmează după o vocală: *iepure*, *ieșire*, *baie*, *cheie* etc.

– *E* inițial din cuvintele *eu*, *el*, *ea*, *ei*, *ele*, *ești*, *este*, *e*, *era*, *era*, *erați*, *erau*, deși se rostește *ie*, se scrie *e*.

– Se scrie și se pronunță *e* la sfârșitul cuvintelor formate cu sufixul *-ete* (*finete*, *frumusețe*, *tinerețe* etc.), dar se scrie și se pronunță *î* în sufixul *-atic* (*îndemânatic*, *tomnatic* etc.) sau la sfârșitul unor pronume și adverbe: *aceiași*, *aceiași*, *același*, *același*, *însăși*, *însuși*, *înșiși*, *iarăși*, *totuși*, unde se scrie *î*, dar se pronunță un *i* scurt, nesilabic.

– Se scriu și se pronunță cu *ea* formele articulate ale numelor unor zile: *lunea*, *marțea*, *miercurea*, *vinerea*; dar: *joi*.

– După consoană, în general, se scrie și se pronunță *ea*, cu sau fără alternanță cu *e*: *alean*, *neam*; *teatru*; *deal* – *delușor*; *steag* – *stegar*; *meargă* – *merge* etc.

– Tot *ea* se scrie și se pronunță, în rădăcina unor cuvinte după *s*, *z*, *ț*: *măsea*, *seamă*, *seară*, *zeamă*, *țeapă*, *țeapăn*.

– După consoanele *b*, *p*, *v*, *f*, *m* se scrie și se pronunță *ie* când există sau nu forme alternante cu *ia*: *pieri*, *dezmierda*, *pietre*, *vieți*, *obiect*, *subiect*, *piept* etc.

– După aceleași consoane – *b*, *p*, *v*, *f*, *m* – se scrie și se pronunță *ia* când alternează cu *ie*: *piară* (*piere*), *piată* (*piețe*), *biată* (*biete*), *viață* (*vieți*) etc.

– Se scrie *ea*, nu *ia*, după *ch*, *gh* când există forme alternante cu *e*: *blochează*, *cheamă*, *gheață*, *veghează* etc.

– Se scrie *ia*, nu *ea*, după *ch*, *gh* când nu există forme alternante: *chiar*, *chiabur*, *ghiaur*.

– Se scrie și se pronunță *ea*, când după consoane, terminațiile *-ească*, *-ează* alternează cu *-esc*, *-ezi*: *întinerească*, *sfârșească*, *angajează*, *furișează* etc.

– După vocale, când terminațiile *-iască*, *-iază* alternează cu *-iesc*, *-iez*, se scrie și se pronunță *-ia*: *croiască*, *alcătuiască*, *întemeiază* etc.

– Se scrie și se pronunță *ea* la imperfectul verbelor de conjugarea a II-a, a III-a și a IV-a (*tăceam*, *punea*, *priveam*, *fugea* etc.), cu excepția unor verbe de conjugarea a IV-a terminate la infinitiv în *i*, precum *a grăi*, *a trebui*, *a contribui*, *a instrui* etc., unde se scrie și pronunță *ia*: *grăiam*, *trebuia* etc.

– Se scrie și se pronunță *âi* în cuvintele *câine*, *mâine*, *pâine*, *mâini*.

– Litera *o* notează vocala *o* atât după consoană, cât și la început de silabă (*dor*, *vino*, *om*, *pionier*), semivocala *o*, când este urmată de vocala *a* și stă după consoană (*soare*, *floare*, *doare*) și semivocala *u* când este urmată de vocala *a* și stă la început de silabă: *oameni*, *vioară* etc.

3.2. O, U; IO, EO, OA, UA, UĂ

– Litera *u* notează vocala *u* când stă după consoană și la început de silabă (*dur*, *urs*, *urmă*) și semivocala *u*, în diftongii ascendenți (*ziua*, *două*) sau descendenți (*au*, *nou*).

– Se scrie și se pronunță *o*, nu *u*, în cuvintele: *articol*, *matricolă*, *miracol*, *pericol*, *ridicol*, *secol*, *spectacol*, *adaos*, *batjocori*, dar se scrie și se pronunță *u*, nu *o* în derivatele lor: *artacula*, *înmaticula*, *miraculos*, *periculos*, *ridiculiza*, *secular*, *spectaculos*, *adăuga*, *batjocură*.

– Se scrie și se pronunță *u*, nu *o* în cuvintele: *auricul*, *fascicul*, *fasciculă*, *tentacul*, *vehicul*, *plapumă*, *repaus*, *daună*, *marmură* (dar: *marmorean*).

– Se scrie și se pronunță *eo*, nu *io*, după consoane, în cuvinte ca: *leorpăi*, *pleoscăi* etc., dar se scrie și se pronunță *io* în cuvinte ca *chioșc*, *bolnăvior*, *pantofior* etc.

– Se scrie *oa* și se pronunță *ua* la început de cuvânt și de silabă, chiar când nu există forme alternante cu *o*: *oală*, *oaste*, *oameni*, *oarbă*, *oază*, *oarecare*; *perioadă*, *furioasă*, *înfioară*, *farfurioară*, *linioară* etc.

– Se scrie și se pronunță *oa*, după consoane, în alternanță sau nu, cu *o*: *boală*, *coală*, *școală*, *impresoare*; *angoasă*, *balansoar*, *coafor*, *fermoar*, *lavoar*, *savoare* etc.

– Se scrie și se pronunță *ua*, după consoane, în neologisme ca: *acuarelă*, *cuantă*, *cuaternar*, *cuarț*, *guașă*, *iguană*, *scuar* sau la început de silabă, când nu există alternanța *o ~ oa*: *ziua*, *steaua*, *basmaua*, *a doua*, *a ploua*, *băcăuane*, *bouar* etc.

– Se scrie și se pronunță *uă*, la început de silabă, în cuvinte ca: *ouă*, *piuă*, *rouă*, *ziuă*; *două*, *vouă*, *plouă*.

3.3. Triftongii – EOA, EAI, EAU, IAI, IAU

– Se scrie și se pronunță *eo*, nu *io*, în cuvântul *leorcă*, dar se scrie și se pronunță *io* în cuvinte ca: *inimioară*, *lăcrămioară* etc. Diftongul *io* urmează după o silabă terminată în vocală: *bălăioară*, *duioasă*, *voioasă* etc.

– Triftongii *eai* și *eau* se scriu și se pronunță la finala imperfectului verbelor de conjugarea a II-a, III-a și a IV-a în *i* (inclusiv după *c*, *g*, *ch*, *gh*) *păreai* – *păreau*; *greșeai* – *greșeau*; *coseai* – *coseau*; *plăceai* – *plăceau*; *mergeai* – *mergeau*; *ocheai* – *ocheau* etc.

– Se scriu și se pronunță tot cu *eai* și *eau* și verbele de conjugarea I cu rădăcina *k'*, *g'* la persoanele a II-a singular și a III-a plural ale imperfectului, precum și la persoana I singular a perfectului simplu: *împerecheai* – *împerecheau*; *vegheai* – *vegheau* etc.

– Triftongul *iai* se folosește după vocală, în următoarele situații:

- la persoana I singular a perfectului simplu de la verbele de conjugarea I cu rădăcina terminată în *i*: *tăiai*, *mângâiai*, *înapoiai* etc.;
- la persoana a II-a singular a imperfectului aceluiași verbe de mai sus, precum și a verbelor de conjugarea a IV-a în *i* cu rădăcina terminată în vocală: *tăiai*, *voiai*, *suii* etc.

– Se scrie și se pronunță *iau* după vocală la persoana a III-a plural a imperfectului verbelor din categoriile de mai sus: *tăiau*, *mângâiau*, *înapoiau*, *voiau*, *suiiau* etc.

3.4. Vocalele în hiat

– Hiatul *a-e* se întâlnește în neologisme de tipul *aer*, *aerian*, *aerisi*, *faeton*, *maestru*, în elementul de compunere *aero* și în cuvintele derivate cu prefixe sau compuse al căror prim element se termină în *a* și a căror bază începe cu *e*: *contraexpertiză*, *supraevalua* etc.

– Se scrie și se pronunță *e-e* în cuvinte ca *gheenă*, *feerie*, *feeric* și în cuvintele compuse sau derivate cu prefixe ori sufixe în care primul *e* aparține unui element constitutiv, iar al doilea *e* celui alt element component: *teleenciclopedie*, *reedita*, *coreeni*.

– Același hiat, *e-e*, se scrie și se pronunță și în:

- formele de N.-Ac. singular ale unor substantive feminine: *alee*, *idee*, *epopee* etc.;
- finalul unor substantive feminine nearticulate, la singular și la plural: *maree*, *onomatopee*, *azalee* etc.;
- formele de plural ale neutrelor terminate în *-eu*: *apogee*, *clisee*, *ghisee*, *licee*, *muzee* etc.;
- formele de indicativ prezent persoana I și a II-a singular și de conjunctiv prezent persoana I singular, a II-a singular și a III-a singular și plural ale unor verbe de conjugarea I a căror rădăcină se termină în *e* și al căror sufix gramatical începe cu *e*: *creez*, *creezi*, *agreez*, *agreezi* etc.

– Hiatul *i-a* este prezent în forma de infinitiv a unor verbe de conjugarea I a căror rădăcină se termină cu *i* silabic (*înflia*, *linia*, *paria* etc.) și în forma articulată de N.-Ac. a substantivelor feminine terminate în *i-e*, *comisia*, *corabia*, *familia*, *istoria* etc.

– Hiatul *i-e* este prezent în formele de N.-Ac. singular ale unor substantive feminine (*familie*, *istorie*, *vie* etc.), ale unor adjective feminine (*grijulie*, *hazlie*, *sidefie* etc.) sau în formele de N.-Ac. plural ale unor neutre ca: *bisturie*, *chipie* (are și forma de plural *chipiuri*) etc.

– Hiatul *i-i* se scrie și se pronunță în următoarele categorii de cuvinte:

- unele derivate cu prefixul *anti-* (*antiinfecțios*, *antiimperialist*);
- unele derivate cu sufixul *-ință* (*ființă*, *înșința*, *desființa*; *știință*, *neștiință*, *înștiința* etc.);
- alte cuvinte de tipul: *priință*, *pustiure*, *sficiune*, *scriitor*, *locuitor*, *vitor*, *miime*, *conștiințios* etc.;
- substantivele feminine terminate la N.-Ac. singular, în *i-e*, la forma de plural articulată: *academiile*, *bărbuile*, *viile* etc.;
- substantivele neutre terminate la N.-Ac. singular în *iu*, la forma lor de plural articulată: *artificiile*, *edificiile*, *serviciile* etc.;
- verbele de conjugarea I cu rădăcină în *i* și a celor de tipul *sfi*, la forma lor de gerunziu: *abreviind*, *apreciind*, *sfîind*, *pustiind* etc.;
- verbul *a fi* la gerunziu: *fîind*.

– Se scrie și se pronunță *o-e* în neologisme ca *boem*, *canoe*, *coerent*, *goeletă*, *poem* etc. și în cuvintele compuse ori derivate al căror prim element se termină în *o*, iar al doilea începe cu *e*: *autoologiere*, *ortopeie*, *coexistă* etc.

– Se scrie și se pronunță *o-o* în neologisme ca *alcool*, *zoologie*, *zootehnie* etc. și în cuvintele compuse ori derivate a căror primă parte componentă se termină în *o*, iar a doua începe tot cu *o*: *autoobservație*, *fotoobiectiv*, *microorganism* etc.

– Se scriu și se pronunță cu hiatul *u-a* verbele de conjugarea I a căror rădăcină se termină în *u*: *accentua*, *atenua*, *efectua* etc.

– Hiatul *u-e* se întâlnește în următoarele categorii de cuvinte:

- neologisme ca *afluent*, *desuet*, *duel*, *duet*, *influent*, *siluetă*, *statuetă* (dar: *statuie*) etc.;
- adjectivele feminine de tipul *asidue*, *ambigue*, *continue*, *perpetue* etc. la N.-Ac. plural și la G.-D. singular și plural;

- verbele de conjugarea I cu sufix gramatical la indicativul prezent persoana I și a II-a singular și la conjunctiv prezent la toate persoanele la singular și la a III-a plural: (*să*) *efectuez*, (*să*) *efectuezi*, (*să*) *efectueze*.

– Se scrie și se pronunță *u-o* în adjective neologice ca: *afectuos*, *aspectuos*, *defectuos*, *fastuos*, *impetuos*, *maiestuos*, *respectuos*, *somptuos*, *tumultuos* etc.

– Se scrie și se pronunță *u-u* în neologisme ca: *ambiguu*, *continuu*, *perpetuu*, *reziduu*, *vacuum* etc. și în formele unor neutre terminate în *u* accentuat: *atu*, *iglu*, *paspartu* – *atuul*, *atuuri* etc.

– Se scrie și se pronunță *a-a* în cuvinte derivate cu un prefix terminat în *a* urmat de cuvântul de bază care începe tot cu *a*: *contraatac*, *supraalimenta* etc.

– Se scrie și se pronunță *e-a* în neologisme ca: *agreea*, *agreeabil*, *alineat*, *bacalaureat*, *boreal*, *crea*, *creator*, *ideal* etc. și în cuvintele compuse și derivate al căror prim element se termină în *e* urmat de al doilea element cu inițiala *a*: *neadaptat*, *readuce*, *liceal*, *cinemator* etc.

– Se scrie și se pronunță *o-a* în neologisme ca: *boa*, *coaagula*, *croat*, *protozoare* și în cuvintele compuse sau derivate al căror prim element se termină în *o* urmat de al doilea element cu inițiala *a*: *fotoamator*, *radioactiv*, *coautor* etc.

3.5. Consoanele

– Se scrie și se pronunță *b*, nu *v*, în numele lunilor: *februarie*, *septembrie*, *octombrie*, *noiembrie*, *decembrie*.

– Se scrie *b*, deși se pronunță *p*, înaintea de litere care notează consoane surde (rostite fără vibrarea coardelor vocale – *p*, *f*, *t*, *s*, *c*, *ș*, *k'*, *č*, *ț*, *h*) în neologisme (*absent*, *abține*, *dedesubt*, *obtuș*, *subtil* etc.) și în cuvinte formate cu *sub-* (*subcapitol*, *subscris*, *subsemnat* etc.).

– Litera *c* urmată de o consoană (afară de litera *h*), de *a*, *ă*, *î* (*â*), *o*, *u*, și la sfârșit de cuvânt se pronunță *k*: *car*, *creță*, *rac* etc. Când este urmată de *i* sau *e*, se pronunță *č*, nu *ț*, în cuvintele: *cifră*, *cilindru*, *ciment*, *civil* etc. Se pronunță *č* și în alte cuvinte: *cere*, *cerc*, *ceară*, *ceapă* etc.

– Literele *ch* urmate de *e* sau *i* se pronunță *k'* în cuvintele: *chintal*, *chirilic*, *chirurg*, *orchestră*, precum și în alte cuvinte: *chin*, *chem*, *chenar* etc.

– Se scrie *giu* și se pronunță *gu* în cuvintele: *colegiu*, *naufragiu*, *omagiu*, *cortegiu*, *orologiu*, *privilegiu*, *ravagiu*, *sofegiu*, *vestigiu* etc.

– Se scrie și se pronunță *j* în cuvintele formate cu sufixul *-aj*: *abataj*, *așaj*, *aliaj*, *mesaj*, *peisaj*, *personaj*, *pasaj* etc. În familiile unora dintre aceste cuvinte există și forme cu *ğ*: *mesaj* – *mesager*; *peisaj* – *peisagist* etc.

Există însă și cuvinte care se scriu atât cu *ğ*, cât și cu *j*: *corigent* – *corijent*; *cartilagiu* – *cartilaj* etc.

– Litera *g* se pronunță *g*, când este urmată de o consoană (afară de litera *h*), de *a*, *ă*, *â*(*i*), *o*, *u* sau la sfârșit de cuvânt: *grad*, *gară*, *drag*.

Când este urmată de *e* sau *i* se pronunță *ğ* (*ger*, *gintă*), iar combinată cu *h* și urmată de *e* sau *i* se pronunță *g'*: *gheață*, *ghindă*.

– Se scrie și se pronunță *h* la inițială, în cuvintele *halva*, *hazard*, *hegemonie*, *heleșteu*, *hernie*, *hibrid*, *hieroglifă*, *hotel* (dar: *arțag*, *alviță*, *arap*, *arțăgos*, *angara*, *elicopter*, *ierarhie*, *igienă*, *ipocrit*, *umor*), precum și în elementele de compunere și prefixele neologice: *helio-*, *hemo-*, *hepta-*, *hexa-*, *hidro-*, *hipo-* („cal”), *hipo-* („sub”, „în deficit”), *hiper-*: *helioterapie*, *hemoragie*, *heptagon*, *hexagon*, *hidroavion*, *hipodrom*, *hipotensiune*, *hipertensiune* ș.a. Există însă și cuvinte care se pronunță și se scriu atât cu *h*, cât și fără *h*: *hilar/ilar* (*ilariant*), *hilari-tate/ilaritate*; se scrie însă și se pronunță numai *hilar*, când se referă la *hil*.